

Nuorten osallistuminen ilmastolain valmisteluun

*Erika Albrecht & Elina Leppäkoski & Elina Vaara & Niina Meriläinen
& Jukka Viljanen*

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Artikkelissa tarkastellaan, mitä nuorten yhteiskunnallinen osallistuminen merkitsee etenkin perusoikeuksien näkökulmasta ja millaisia mahdollisuuksia nuorilla on osallistua lainvalmisteluun. Artikkelin aineistona on ympäristöministeriön vuonna 2019 toteuttama, ilmastolain uudistamiseen liittyvä avoin kysely, johon vastasi muiden kansalaisten ohella miltei neljäsataa 18–25-vuotiasta nuorta. Ilmastolain uudistamisen yhteydessä nuoret on nostettu yhdeksi ryhmäksi, johon kuuluvien ääntä lain valmistelijat haluavat erityisesti kuulla. Artikkelissa kysytään, miten nuoret ymmärtävät mahdollisuutensa osallistua ilmastopolitiikkaan ja mitä mieltä he ovat nykyisestä ilmastolaista ja sen muutostarpeista. Kyselyyn vastanneet nuoret vaativat lisää osallistumismahdollisuuksia nimenomaan lapsille ja nuorille. He myös peräänkuuluttavat nykyistä kunnianhimoisempaa, hiilineutraalisuuteen pyrkivää ilmastopolitiikkaa ja vaativat sen toteuttamiseksi nopeita, konkreettisia toimia. Artikkelin tavoitteena on avata keskustelua nuorten osallistumisesta lainvalmisteluun ja sitä kautta laajentaa nuorten osallistumisen monitieteistä tutkimusta. Artikkelissa argumentoidaan, että suomalaisen lainvalmistelujärjestelmän mukaiset kuulemismenettelyt edellyttävät riittävän laajaa yhteiskunnan sidosryhmien ja kansalaisten kuulemista, mutta niiden yhteensovittaminen nuorten näkökulmasta mielekkäiden osallistumismuotojen kanssa on haasteellista.

Asiasanat: lainvalmistelu, osallistumisoikeudet, osallistumisen esteet, nuorten osallistuminen, aktiivinen kansalaisuus

Tarkastelemme artikkelissa nuorten osallistumista lainvalmisteluun analysoimalla 18–25-vuotiaiden nuorten vastauksia ympäristöministeriön vuonna 2019 toteuttamaan ilmastolain uudistamista koskevaan kansalaiskyselyyn. Artikkelikiinnittyy nuorten osallistumisesta ja osallistumisoikeuksista käytyyn keskusteluun lainsäädäntötutkimuksen ja nuorisotutkimuksen näkökulmia yhdistellen. Nuorten osallistuminen on ollut toistuva teema suomalaisen nuorisotutkimuksen kentällä (mm. Alanko 2010; af Ursin & Haanpää 2012; Pyyry 2012), mutta lainsäädäntötutkimuksessa se on toistaiseksi jäänyt vähäiselle huomiolle. Toisaalta suomalaisen nuorisotutkimuksen piirissä on kiinnitetty vain vähän huomiota nuorten mahdollisuuksiin osallistua lainvalmisteluun. Usein osallistumista on lähestytty mittaamalla äänestysaktiivisuutta ja kysymällä nuorilta, kuinka aktiivisesti he ovat käyttäneet muita yhteiskunnallisen vaikuttamisen muotoja (Myllyniemi 2014; Pekkarinen & Myllyniemi 2018). Sen sijaan suomalaisen nuorisotutkimuksen kentältä puuttuu miltei kokonaan tutkimus, jossa tarkasteltaisiin nuorten mukaan ottamista lainvalmistelun prosesseihin. Tätä tutkimusaukkoa artikkelimme pyrkii osaltaan täyttämään.

Nykyinen ilmastolaki (609/2015) tuli voimaan vuonna 2015. Kyseessä on puitelaki, jonka velvoittavuus koskee vain viranomaisia (Aarnio 2016). Laissa asetetaan päästövähennystavoite vuodelle 2050 ja säädetään Suomen ilmastopoliittisesta suunnittelujärjestelmästä, johon sisältyvät kerran hallituskaudessa laadittava keskipitkän aikavälin suunnitelma (KAISU) sekä kymmenen vuoden välein laadittava pitkän aikavälin suunnitelma ja sopeutumissuunnitelma (Valtioneuvosto 2017). Ilmastolaissa tavoitellaan yhteiskunnan laajaa kuulemistä ja kansalaisten osallistumista ilmastopolitiikan muotoiluun. Käynnissä olevan ilmastolain uudistamisen

yhteydessä ministeriö valitsi nuoret yhdeksi valmistelussa kuultavista ryhmistä (Ympäristöministeriö 2019). Valintaa perusteltiin sillä, että nuorten näkemyksiä on tärkeää kuulla, koska juuri he joutuvat elämään ilmastomuutoksen seurausten kanssa (mm. Narksompong & Limjirakan 2015). Samalla nuorten valinta kuultavaksi ryhmäksi voidaan ymmärtää hallinnollisena pyrkimyksenä vastata nuorten ilmastohätään ja osallistumisen tarpeisiin (Nieminen & Honkatukia 2017).

Analysoimme artikkelissa ympäristöministeriön toteuttamaan Webropol-kyselyyn vastanneiden nuorten näkemyksiä mahdollisuudesta vaikuttaa ilmastolain uudistamiseen. Olemme kiinnostuneita erityisesti siitä, millaisia osallistumismahdollisuuksia nuoret kaipaavat, mitä mieltä he ovat ilmastopolitiikan avoimuudesta ja mitä ilmastolain kehittämis-kohteita he pitävät tärkeinä. Näkökulmamme nojaa lähestymistapaan, jossa nuoret nähdään aktiivisina yhteiskunnallisina osallistujina ja kansalaisina, kun siihen tarjotaan heille todellisia mahdollisuuksia (Checkoway 2011; Checkoway & Gutiérrez 2012).

Näkökulmana nuorten osallistuminen lainvalmisteluun

Lähestymme nuorten osallistumista yhteiskunnallisena vuorovaikutuksena, joka tapahtuu vakiintuneiden lainsäädäntöinstituutioiden piirissä. Lasten ja nuorten osallistumisoikeuksien juridinen perusta pohjautuu YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen, Euroopan ihmisoikeussopimukseen, perustuslakiin, nuorisolakiin ja koulutusta koskevaan lainsäädäntöön sekä lastensuojelulakiin (Oikeusministeriö 2020, 18). Tavoite osallistaa kansalaisia laajasti ilmastolain valmisteluun nojaa puolestaan ympäristöperusoikeuteen (PL 20 §) ja perustuslakiin kirjattuihin osallistumisoikeuksiin (PL 2 § ja 14 §). Perustuslaista

nouseva velvoite edistää kansalaisten osallistumista koskee myös lapsia ja nuoria. Tästä näkökulmasta on oleellista tarkastella sitä, millaisia käytännön mahdollisuuksia lapsilla ja nuorilla on osallistua lakien valmisteluun ja miten heidän osallistumistaan voitaisiin kehittää.

Suomalaisen lainvalmistelujärjestelmän olennaisiin periaatteisiin kuuluu, että valmistelussa kuullaan riittävän laajasti yhteiskunnan keskeisimpiä sidosryhmiä ja otetaan huomioon kansalaisten esiin tuomia näkökulmia. Näin pyritään varmistamaan lainvalmistelun avoimuus sekä päätösten ennakoitavuus ja hyväksyttävyyttä (Peczenik 2008; Keinänen & Kemiläinen 2016). Säädosvalmistelun kuulemisohjeen mukaisesti sidosryhmiä ja kansalaisia tulee kuulla monipuolisista menetelmin (Oikeusministeriö 2015). Kansalaisten osallistumista lainvalmistelussa on pyritty vahvistamaan esimerkiksi sähköisillä alustoilla (Oikeusministeriö 2008). Näistä käytetyimpiä ovat olleet otakanta.fi-keskustelualusta ja erilaiset verkkopohjaiset kyselyalustat. Kuulemisohjeen mukaan lainvalmisteluun liittyvät kuulemiset on lisäksi suunniteltava siten, että myös ne kansalaisryhmät, joiden osallistumismahdollisuudet ovat tavanomaista heikkomat, tulevat huomioduksi (Ahtonen & Keinänen 2012; Oikeusministeriö 2010). Lainsäädännön kuulemisveloitteen näkökulmasta voidaan kuitenkin pitää ongelmallisena, että nuorilla ei ole perinteisesti ollut riittävän laajaa edustusta tai valtaa lainvalmistelussa. Myöskään lainsäädäntötutkimuksen piirissä ei ole aiemmin oltu kiinnostuneita erityisesti nuorten osallistumisoikeuksista ja -mahdollisuuksista. Ajattelemme, että näistä syistä johtuen lainvalmistelun suhde nuoriin – ja nuorten suhde lainvalmisteluun – on jäänyt demokratian kannalta pulmallisen etäiseksi. Tämän takia pidämme tärkeänä kehittää monialaisempaa nuorten osallistumisen tutkimusta, jossa yhdistellään nuorisotutkimuksen

ja lainvalmistelututkimuksen näkökulmia ja otetaan vakavasti tarve edistää nuorten osallistumista eritoten heitä itseään koskevien lakien säätämiseen ja muuhun päätöksentekoon. Käynnissä oleva ilmastolain uudistaminen ja hallinnon tavoite kuulla sen valmistelussa erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien, kuten lasten, nuorten ja alkupe- räiskansojen näkemyksiä, tarjoaa tässä suhteessa tutkimuksen kannalta kiinnostavan mahdollisuuden selvittää nuorten suhdetta lainsäädäntöön ja toisaalta kokeilla uusia osallistumismahdollisuuksia.

Artikkelissa lähestymme nuorten osallistumista kahdesta näkökulmasta. Ensinnäkin tarkastelemme sitä prosessina, jossa nuoret otetaan mukaan heidän elämäänsä vaikuttaviin instituutioihin ja päätöksiin siten, että nuorilla on niihin todellista vaikutusta (Checkoway & Gutiérrez 2012). Nuorten osallistumista koskevassa keskustelussa on muun muassa pohdittu, miten nuoret kiinnittyvät yhteiskuntaan ja millaiset tekijät vaikuttavat nuorten osallisuuden ja osattomuuden kokemuksiin (Harris 2016; Huttunen & Christensen 2019). Tässä artikkelissa näemme nuoret aktiivisina toimijoina, emme passiivisina hallinnollisten toimien kohteina tai palveluiden saajina (Checkoway 2011). Lähestymistapaa perustelee se, että viimeaikaisten tutkimusten mukaan nuoret ovat aiempaa kiinnostuneempia yhteiskunnallisesta osallistumisesta ja vaikuttamisesta (mm. Allaste & Cairns 2016; Dalton 2016; Pekkarinen & Myllyniemi 2018; Huttunen & Christensen 2019). Toisaalta on tärkeää tunnistaa, että nuorten osallistumisen on valikoivaa ja yksilöllistynyttä ja tapahtuu yhä useammin sähköisten kanavien kautta esimerkiksi sosiaalisessa mediassa (Allaste & Cairns 2016; Harris 2016; Bowman 2019). Tänä päivänä nuorten osallistumista motivoi erityisesti ilmastonmuutoksesta koettu huoli ja halu vaikuttaa ilmastopoliittiseen keskuste-

luun (Pekkarinen & Myllyniemi 2018; Wahlström ym. 2019; Bowman 2019; Piispa & Myllyniemi 2019; Albrecht ym. 2020). Tämä näkyy esimerkiksi siinä, miten ruotsalaisen Greta Thunbergin aloittama kansainvälinen Fridays for Future -liike on saanut tukevan jalansijan myös suomalaisten nuorten keskuudessa (Ernman ym. 2019).

Toiseksi lähestymme nuorten osallistumista lainvalmisteluun aktiivisen kansalaisuuden käsitteen kautta nähden osallistumisen myös kansalaiskasvatuksen tuottamina käytäntöinä. Kansalaiskasvatus voidaan ymmärtää valtion määrittämänä normatiivisena tavoitteena vahvistaa nuorten tietoisuutta omista oikeuksistaan ja edistää heidän viestinnällisiä ja vuorovaikutuksellisia taitojaan (mm. Alanko 2010, 55; Karhuvirta & Lestinen 2015). Esimerkiksi osallistuminen nuorisoparlamentteihin tai yleisemmin päätöksentekoprosesseihin edistää nuorten kansalaisuutta ja kiinnittymistä yhteiskuntaan (Vromen & Collin 2010; Patrikios & Shephard 2014). Nuorten osallistumismahdollisuuksia vahvistavat uudet toimintatavat kuten kansalaisraadit voivat hyvin suunniteltuina mahdollistaa nuorten yhdenvertaisen osallistumisen (Raisio & Ollila 2011). Voidaan siis ajatella, että nuorten yhteiskunnallinen osallistuminen lisääntyy, kun he ovat tietoisempia julkisista asioista ja kun heille tarjotaan konkreettisia mahdollisuuksia osallistua julkiseen keskusteluun ja päätöksentekoon (Kallio & Häkli 2013).

Toisaalta keskusteltaessa nuorten osallistumisesta lainsäädäntöön on tärkeää kiinnittää huomiota myös osallistumisen rakenteellisiin esteisiin. Nuorilla on jo ikänsä vuoksi rajalliset mahdollisuudet osallistua päätöksentekoon (mm. Allaste & Cairns 2016; Harris 2016; ten Brummelaar ym. 2018). Lisäksi nuorille tuntematon lakikieli luo esteitä osallistumiseen, ja nuorilta saattaa puuttua tietoa vaikuttamisen tavoista ja mahdollisuuksista (Burke ym. 2018). Niin ikään nuorten moti-

vaatio osallistumiseen kärsii, jos he ajattelevat, että heidän vaikuttamisellaan ei ole mitään merkitystä. Nämä esteet osaltaan selittävät, miksi tutkimusten mukaan nuorten luottamus perinteisiin demokraattisiin vaikuttamiskanaviin on vähäistä (Pekkarinen & Myllyniemi 2018). Osallistuminen ei niin ikään jakaudu tasaisesti, vaan pieni joukko aktiivisia nuoria osallistuu monilla tavoilla ja areenoilla (Albrecht & Åkerman 2016). Näin ollen yhteiskunnassa on paljon nuoria, joiden näkemykset eivät välity päätöksentekoon, varsinkin jos ne eivät sovi senhetkiseen poliittiseen todellisuuteen ja valtasuhteisiin (Kidman & O'Malley 2018). Tästä huolimatta kaikilla nuorilla voi olla halua saada äänensä kuuluviin.

Lainsäädäntötutkimuksen näkökulmasta on oleellista kiinnittää huomiota myös siihen, että nuorille tuttuja toimijuuden muotoja ja tiloja on usein haasteellista yhteensovitaa lainvalmistelun kuulemisprosesseihin. Nämä toimijuuden muodot ja tilat kytkeytyvät yleensä arkipäivän tilanteisiin, jolloin koti, koulu ja harrastukset toimivat nuorten keskeisimpinä vuorovaikutuksen näyttämöinä (Narksompong & Limjirakan 2015; Kallio 2019). Nuorten suosimat toimintatavat ja vaikuttamisen ympäristöt saattavatkin helposti jäädä normatiivisten, institutionaalista osallistumista korostavien kansalaisuuden tulkintojen katveeseen (Tokola ym. 2019). Artikkelimme näkökulmasta on ongelmallista, että käytännössä nuoret usein suljetaan pois yhteiskunnallisen osallistumisen ja vaikuttamisen keskeisiltä areenoilta. Toisaalta nuoret osaavat myös haastaa vallitsevia vaikuttamisen rakenteita ja toimia omaehtoisesti omilla julkisilla areenoillaan. Esimerkiksi Fridays for Future -liikkeen kaltaiset mielenosoitukset ovat yksi keskeinen nuorten käyttämä demokraattisen vaikuttamisen muoto (Gretschel & Kiilakoski 2012). Myös kavereilla ja nuorisokulttuurilla on vaikutusta siihen, millaisia

ilmaisuja nuorten toimijuus saa (Pfaff 2005). Vapaamuotoiset ja muodolliset poliittisen toimijuuden tavat ja tilat voivat kuitenkin tukea toisiaan, jolloin osallistuminen on mahdollista useammalla areenalla samanaikaisesti (Kallio & Häkli 2013; Bowman 2019).

Ilmastolakikysely nuorten osallistumisen areenana

Artikkelin tutkimusaineisto koostuu ympäristöministeriön teettämän, ilmastolakia (609/2015) koskevan Webropol-verkkokyselyn vastauksista. Aineisto kytkeytyy siten ainutlaatuisella tavalla pyrkimykseen laajentaa lainvalmisteluun osallistumista (Oikeusministeriö 2010; Ahtonen & Keinänen 2012). Kyselyn, jonka suunnitteluun myös tämän artikkelin kirjoittajat osallistuivat, tavoitteena oli kerätä suuren yleisön näkemyksiä ilmastolain uudistamisesta (Ympäristöministeriö 2019). Kysely oli auki 2.11.–9.12.2019 välisen ajan, jolloin siihen pystyi vastaamaan suoraan ilmastolain uudistamista koskevalla nettisivulla tai sosiaalisessa mediassa jaetun linkin kautta (Twitter, Instagram, Facebook). Kyselyyn oli mahdollista vastata kuudella eri kielellä: suomeksi, ruotsiksi, englanniksi, pohjoissaameksi, inarinsaameksi ja koltansaameksi. Tutkimuksen kannalta on oleellista, että kysely saavutti myös ilmastomuutoksen vaikutuksista ja ilmastolain valmistelusta kiinnostuneita nuoria. Vastaajajoukko on kuitenkin valikoitunut, sillä nuoret vastasivat kyselyyn oman kiinnostuksensa perusteella. Näin ollen kyselyn tulokset eivät ole yleistettävissä koko ikäjoukkoa koskevaksi.

Kyselyn suunnittelun lähtökohtana oli yhtäältä tasapainottelu kysymysten selkeyden ja yksinkertaisuuden sekä toisaalta lain tarkkuuden ja ilmastokysymysten moninaisuuden kanssa. Tämän vuoksi toteuttamistavaksi valittiin strukturoitu kysely, jossa oli valmiit

vastausvaihtoehdot ”kyllä”, ”ei” ja ”en osaa sanoa”. Lisäksi vastaajalla oli jokaisen kysymyksen jälkeen mahdollisuus tarkentaa vastauksiaan avoimessa vastauskentässä. Kyselyn pituuden ja ilmastopolitiikan haasteellisuuden vuoksi lomakkeeseen ei sisällytetty lainkaan kysymyksiä, joihin vastaaminen olisi ollut pakollista, vaan vastaajat pystyivät halutessaan jättämään vastaamatta kysymyksiin, siirtymään kysymyksestä toiseen ja keskeyttämään kyselyn niin halutessaan. Kyselyn selkeyttä, ymmärrettävyyttä ja rakennetta pilotoitiin ja muokattiin saatujen kommenttien perusteella ennen sen julkaisua. Pilotointiin osallistui kymmenen ALL-YOUTH-tutkimushankkeen kautta tavoitettua nuorta.

Ilmastolain uudistusta käsittelevät kysymykset jakautuivat neljään eri teemaan: ilmastopolitiikkaan osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksiin, lain soveltamisalaan ja keinovalikoimaan sekä ilmastovuosikertomukseen (liite 1). Kyselyn rakenne rytmitettiin näiden teemojen mukaan, ja ne kattoivat ilmastolain keskeiset elementit. Demografisia kysymyksiä oli kaksi: vastaajien ikä ja ketä tai mitä tahoa he edustivat (loppuviite 1). Kysymyksiin sai myös jättää vastaamatta. Demografisten kysymysten osalta haluttiin varmistaa, että analyysissa oli mahdollista erotella nuorten aikuisten vastaukset (loppuviite 2).

Artikkelissa analysoimme kyselyyn vastanneiden 18–25-vuotiaiden nuorten vastauksia (n=389). Keskityimme tämän ikäryhmän vastauksiin, sillä halusimme selvittää, mitä mieltä nimenomaan vasta täysi-ikäisiksi tulleet nuoret kansalaiset ovat ilmastopolitiikkaan liittyvistä vaikutusmahdollisuuksistaan. Halusimme selvittää myös, miten he näkevät ilmastopolitiikan avoimuuden ja siihen liittyvät tiedonsaantimahdollisuudet. Näillä tekijöillä on vaikutusta siihen, ajattelevatko nuoret tulevansa kuulluksi. Tällä puolestaan on olennainen vaikutus ymmärrykseen itsestä aktiivisena kansalaisena. Lisäksi tarkastelemme

nuorten vastauksia ilmastolain uudistushankkeen kehittämiskohteita koskeviin kysymyksiin. Yhteensä kyselyyn saatiin 2458 vastausta, joista suurin osa annettiin suomen kielellä, osa ruotsiksi ja englanniksi sekä joitakin vastauksia saamen kielillä. Osa nuorista ilmoitti taustakseen ”koululainen” tai ”opiskelija”, mutta suurin osa nuorista vastasi kyselyyn ”kansalaisena”. 18–25-vuotiaiden osuus kaikista vastaajista oli 16 %. Ympäristöjärjestöt, kuten Greenpeace ja Climate Move, laativat kyselyyn mallivastauksia, joita oli saatavilla järjestöjen verkkosivuilla ja jotka oli linkitetty kyselyyn. Nuoret vastasivat jonkin verran näiden vastausten mukaisesti. Mallivastauksen tavoitteena oli tuoda järjestöjen näkemyksiä ilmastolain kehittämiskohteista vahvemmin esille, mikä on saattanut vaikuttaa nuorten vastaustapoihin etenkin avoimissa kysymyksissä.

Analyysissa hyödynsimme sekä yksinkertaista kvantifiointia (frekvenssitaulukot) että avoimien kysymysten laadullista sisällönanalyysia (Tuomi & Sarajärvi 2018). Avoimet vastaukset teemoiteltiin, minkä jälkeen niistä tehtiin huolellinen lähiluenta (Boyatzis 1998; Tokola ym. 2019). Runsaasti avoimia vastauksia sisältänyt aineisto tuo esiin kiinnostavalla tavalla nuorten kansalaisten ajatuksia lainvalmisteluun osallistumisesta ja toisaalta osallistumisen esteistä. Analyysissa näitä ajatuksia havainnollistetaan aineistosta poimituilla suorilla sitaateilla. Huomattakoon, että kysely toteutettiin anonyymisti, eivätkä vastaajat ole tunnistettavissa sitaateista.

Ilmastopolitiikan avoimuus ja osallistumismahdollisuudet

Ympäristöministeriön kyselyssä vastaajilta tiedusteltiin, onko Suomen ilmastopolitiikka riittävän avointa. Avoimuus kytkeytyy lainvalmistelun laatuun, sillä se mahdollistaa ilmastopolitiikan seuraamisen julkisen tiedottamisen

ja keskustelun välityksellä ja toisaalta yleisön osallistumisen sen valmisteluun (Keinänen & Kemiläinen 2016). Kyselyyn osallistuneista 18–25-vuotiaista nuorista 51 % oli sitä mieltä, ettei Suomen nykyinen ilmastopolitiikka ole riittävän avointa. Avoimuutta voitaisiin kuitenkin nuorten mielestä kehittää selkeällä tiedotuksella. Kuten eräs vastaaja toteaa:

Selkokielisyyteen ja tiedon saatavuuteen tulee panostaa nykyistä enemmän.

Nuoret vastaajat toivoivat lisää tiedotusta kaikista Suomen ilmastopolitiikkaan liittyvistä teemoista. Lisää tiedotusta kaivattiin myös ilmastopolitiikan ohjauskeinoista ja toteutuneista päästövähennyksistä.

Kyselyssä selvitettiin, pystyvätkö nuoret vastaajat mielestään osallistumaan ilmastopolitiikkaan haluamallaan tavalla. Vastaukset jakautuivat melko tasaisesti, sillä 38 % vastasi kyllä ja yhtä moni ei, ja 24 % ei osannut sanoa mielipidettään. Kyselyyn vastanneilla nuorilla on halua ja kiinnostusta olla mukana ilmastopolitiikassa, mutta heillä ei usein ole riittävästi tietoa osallistumismahdollisuuksistaan, kuten seuraavasta sitaatista käy ilmi: ”Todennäköisesti osallistuisin enemmän, jos olisin paremmin tietoinen osallistumistavoista” (ks. myös Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011, 95; Helve 2009, 23). Lisäksi kyselyyn vastanneet nuoret peräänkuuluttivat lisää osallistumisen työkaluja. Toisaalta nuoret vastasivat voivansa vaikuttaa vastaamalla tähän kyselyyn sekä äänestämällä. Osa 18 vuotta täyttäneistä nuorista ajatteli voivansa vaikuttaa nimenomaan äänestämällä. Toisaalta osassa vastauksissa nousi esiin myös nuorten turhautuminen äänestämiseen osallistumiskeinona, koska heidän näkemyksensä on, että vaalilupauksia ei pidetä. Yleisesti ottaen nuoret pitivät lainvalmisteluun vaikuttamista itselleen melko etäisenä asiana.

Kyselyyn vastanneet nuoret kertoivat

vaikuttavansa ilmastoasioihin useimmin arkielämän kautta, kierrättämällä ja tekemällä ympäristöystävällisempiä kulutus-, liikku- mis- ja ruokavalintoja. Nuoret pitivät tällaista ympäristökansalaisena (Dobson 2003) toimimista itselleen institutionaalisia vaikuttamisen muotoja mieleisempänä vaikuttamisen tapana (ks. Kallio & Häkli 2013). Yksi vastaajista toi tämän preferenssin esiin näin:

En tiedä, miten osallistuisin ilmastopolitiikkaan muuta kuin muuttamalla omia elintapojani, kuten esimerkiksi ruokavalion kasvituotteisiin ja kotimaisiin tuotteisiin perustuvaksi tai käyttämällä kestävämpiä vaatteita, tuotteita ja kalusteita.

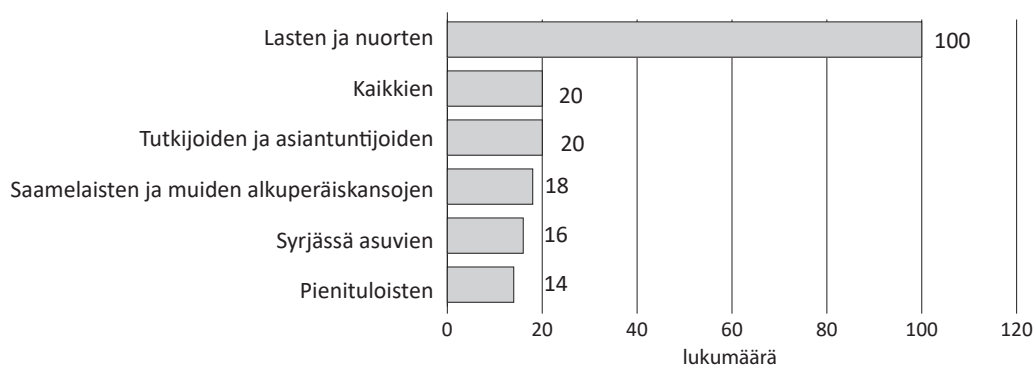
Samaan aikaan osa nuorista piti arkipäivän valintoja riittämättöminä, sillä heidän mielestään niillä ei pysty vaikuttamaan laajemmin yhteiskuntaan. Lisäksi nuoret kertoivat osallistuvansa ilmastomielenosoituksiin ja järjestöjen toimintaan, vaikka he saattoivat tuoda samalla esiin institutionaalisia esteitä tällaiselle osallistumiselle. Yhdeksi esteeksi nuoret näkivät esimerkiksi koulun:

Nuoret pääsevät harvoin vaikuttamaan, vain mielenosoituksilla ja muulla sen kaltaisella pystyy, mutta koulu on tämän tiellä.

Kysyttäessä keiden mahdollisuuksia osallistua ilmastopolitiikkaan pitäisi erityisesti parantaa nuorten vastaus oli selvä. Heidän mukaansa nimenomaan lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksissa on paljon kehitettävää. Kokosimme kuusi vastauksissa eniten mainittua ryhmää (kuvio 1). Lapset ja nuoret mainitaan vastauksissa ylivoimaisesti eniten. Tämä osoittaa, että ainakin kyselyyn vastanneet nuoret kansalaiset halusivat osallistua ilmastokeskusteluun aktiivisesti, jos heille tarjottaisiin siihen mahdollisuuksia. Nuorten vähäinen rooli ilmastopolitiikan valmistelussa saattaakin johtua enemmän siitä, että yhteiskunnan rakenteet eivät mahdollista ja kannusta lapsia ja nuoria osallistumaan kuin siitä, että nuoret itse eivät haluaisi osallistua (Hipp & Palsanen 2014, 15). Nuorten kiinnostus ilmastopolitiikkaan vaikuttamiseen tuli esiin myös tavassa, jolla vastaajat toivat esiin ilmastolakkojen merkityksen ilmastopolitiikkaan vaikuttamisessa:

Porukka ilmastolakkoilee tuhatpäisenä, joten tämä on tärkeä asia.

Nuoret perustelivat haluaan vaikuttaa sillä, että juuri he joutuvat elämään ilmastoliittisten päätösten seurausten kanssa. Näin

Kuvio 1. Nuorten näkemyksiä siitä, keiden osallistumismahdollisuuksia pitäisi parantaa (n=231).

ollen nuorten osallistumismahdollisuuksien parantaminen olisi ilmastopolitiikan kestävyiden kannalta merkittävä asia.

Ilmastolain kunnianhimossa kehitettävää

Koko vastaajajoukkoon verrattuna 18–25-vuotiaiden nuorten ilmastopolitiikkaan liittyvissä vastauksissa korostui ilmastotoimien kiireellisyys ja nykyistä tiukempien toimien vaatimus. Ilmastolakkoliikkeen ja ilmastotoimien vaikutus vastauksiin oli siten selvästi havaittavissa. Tätä havaintoa vahvisti myös se, että monet kyselyyn osallistuneet nuoret kertoivat toimivansa aktiivisesti ympäristöjärjestöissä.

Kyselyyn vastanneiden nuorten mielestä kehitettävää on etenkin nykyisen ilmastolain kunnianhimossa. Lain tulisi vastaajien mielestä olla konkreettisempi ja sen tulisi sisältää toimenpiteitä ja keinoja, joilla tavoitteet saavutetaan. Nuorten vastauksissa korostui toive nykyisen aikataulun tiukentamisesta, sillä heidän mukaansa ilmastomuutoksen torjumisella on kiire. Lisäksi nämä vastaajat toivoivat päättäjiltä rohkeutta tehdä vaikeita päätöksiä. Toisaalta aineistosta käy ilmi, että osa nuorista vastaajista piti nykyistä ilmastolakia liian kunnianhimoisena. Tätä perusteltiin esimerkiksi sillä, että Suomi tekee jo nykyisellään enemmän kuin muut valtiot. Näin ajattelevia oli kuitenkin huomattavasti vähemmän kuin lain tiukennusta toivovia vastaajia.

Nuoret vastaajat kannattivat pääasiassa ilmastolakiin ehdotettuja sisällöllisiä uudistuksia. Suurimman kannatuksen (76 %) sai hiilineutraalisuustavoitteen kirjaaminen lakiin. Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaan Suomen tavoite on olla hiilineutraali vuonna 2035 (Valtioneuvosto 2019). Myös nykyisessä ilmastolaissa tavoitellaan siirtymää hiilineutraaliin yhteiskuntaan (Pölonen

2014). Kansainvälisten päästötavoitteiden tiukentuessa etenkin Pariisin sopimuksen (SopS 76/2016) vuoksi, ilmastolakia tulee kuitenkin päivittää vastaamaan näitä tavoitteita. Kyselyn vastauksissa tätä perusteltiin etenkin sillä, että ilmastotavoitteet saavutetaan paremmin lakiin kirjattujen tavoitteiden avulla, jos niihin sitoudutaan pidemmäksi aikaa, kuten seuraavasta kommentista käy ilmi:

Tavoitteen näkyminen laissa on elintärkeää. Näin turvataan ilmastotoimien jatkuminen poliittisesta tuulesta riippumatta.

Ristiriitaisimmin vastaajat suhtautuivat kompensatioihin keinona päästä kansallisiin päästötavoitteisiin. Nuorista vastaajista 42 % vastasi kompensatioita koskevaan kysymykseen ”kyllä”, 35 % ”ei” ja 23 % ei osannut ottaa kantaa. Ilmastokompensatioiden lähtökohtana on ”saastuttaja maksaa”-periaate, jonka mukaan päästöjä aiheuttavan toimijan on myös korvattava päästönsä. Lisäksi kompensatioihin liittyy ilmasto-oikeudenmukaisuuden ulottuvuus, jonka mukaan kehittyneiden valtioiden on kannettava päästöistä muita suurempi vastuu (Poschner & Weisbach 2010, 100). Esimerkiksi Ruotsin ilmastolain mukaan päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi kompensatioina voidaan käyttää vaikkapa metsityshankkeita.

Kysymykseen siitä, millaisin keinoin voidaan varmistaa, että kansalaiset hyväksyvät Suomen ilmastopolitiikan, nuoret vastasivat korostamalla osallistumismahdollisuuksia ja kansalaisten kuulemista. Vastauksissa todettiin muun muassa, että:

Kansalaisia tulisi kuunnella ja järjestää esimerkiksi tämän kyselyn kaltaisia mielipidekyselyitä.

Aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, että kansalaisten osallistuminen päätöksentekoon lisää hyväksyttävyyden lisäksi myös päätök-

senteon läpinäkyvyyttä ja demokraattisuutta (Merlich 2018). Ilmastolailla onkin pyritty lisäämään kansalaisten tiedonsaantia ja päätösten tietopohjaa (Pölönen 2014). Lisäksi kyselyyn vastanneet nuoret toivoivat ilmastopolitiikan tukeutuvan entistä vahvemmin tieteseen ja päätöksenteon nojaavan tutkittuun ja ajankohtaiseen tietoon. Nuorten mielestä tärkeää olisi myös aiheesta tiedottaminen mahdollisimman ymmärrettävällä tavalla:

Suomen ilmastopolitiikka tulee kommunikoida kansalle niin, että kaikki lapsesta vaariin ymmärtävät mistä on kyse.

Toisaalta osassa vastauksista nuoret ilmaisivat, ettei kaikkien kansalaisten tarvitsekaan hyväksyä Suomen ilmastopolitiikkaa.

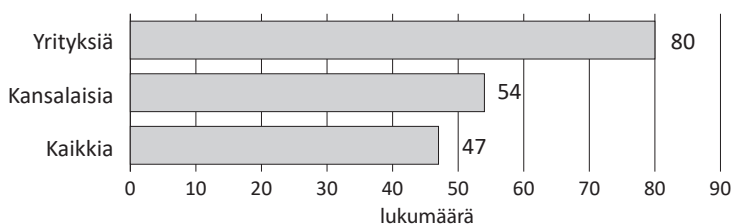
Tällä hetkellä ilmastolaki velvoittaa toimipiteisiin vain viranomaisia, joten kyselyssä tiedusteltiin, onko se riittävää. Lain heikko velvoittavuus on Suomen oikeusjärjestyksessä poikkeuksellista (Aarnio 2016). Toisaalta velvoittavuuden lisääminen muuttaisi lain luonnetta ratkaisevalla tavalla. Tässä suurin osa (72 %) 18–25-vuotiaista vastaajista ilmaisi, ettei nykyinen velvoittavuus ole riittävää. Näiden vastaajien mielestä lain velvoittavuutta tulisi laajentaa eri toimijoita kattavaksi. Eniten yksittäisiä mainintoja (80 kpl) saivat yritykset (ks. kuvio 2). Lakiin kirjatulla veloitteilla yritykset saataisiin paremmin vastuuseen toimintansa ilmastovaikutuksista, mitä nuoret pitivät tärkeänä varsinkin suurten yritysten

kontrolloimiseksi. Lisäksi ilmastolain tulisi nuorten mielestä velvoittaa myös kansalaisia, sillä näin pystytään heidän mukaansa vaikuttamaan päästöjä aiheuttavaan kulutukseen ja muuhun toimintaan. Tässä kohtaa vastauksissa oli kuitenkin hajontaa, sillä osa vastaajista mainitsi, ettei kansalaisia pidä velvoittaa yksilönvapauksia heikentävällä tavalla.

Kyselyssä tiedusteltiin myös vastaajien näkemyksiä ilmastopaneelin roolista Suomen ilmastopolitiikassa. Ilmastopaneelin tehtävä on edistää tieteen ja politiikan välistä vuoropuhelua (Ilmastopaneeli 2020), ja sen kokoonpanolla tavoitellaan laajaa edustusta eri tieteenaloilta (Pölönen 2014). Yli puolet nuorista vastaajista (52 %) oli sitä mieltä, että ilmastopaneelin rooli on selkeä. Tästä huolimatta kaikkiin vastausvaihtoehtoihin annetuissa perusteluissa ilmastopaneelin toivottiin viestivän entistä paremmin ja kattavammin. Vastaajien mukaan tietoa tulisi jakaa laajasti ja ymmärrettävässä muodossa. Osa nuorista vastaajista kertoi, ettei ennen tätä kyselyä ollut kuullut ilmastopaneelista tai tiennyt, mitä sen tehtäviin ja rooliin kuuluu:

No siis en edes tiennyt, että meillä on ilmastopaneeli.

Ilmastopolitiikasta viestimisen kattavuutta tulisikin lisätä, jotta tieto paneelin toiminnasta saavuttaisi myös ne, jotka eivät seuraa ilmastopolitiikkaa. Osa nuorista vastaajista oli lisäksi sitä mieltä, että ilmastopaneelin

Kuvio 2. Nuorten vastauksia siihen, keitä ilmastolain pitäisi velvoittaa (n=181).

suositusten tulee tulevaisuudessa ohjata politiikkaa enemmän.

Keskustelua

Olemme tässä artikkelissa tarkastelleet, miten ympäristöministeriön kyselyyn vastanneet 18–25-vuotiaat nuoret ymmärtävät mahdollisuutensa osallistua ilmastopolitiikkaan ja mitä mieltä he ovat nykyisestä ilmastolaista ja sen muutostarpeista. Tulosten pohjalta etenkin nuorten tiedonsaantiin ja vaikutusmahdollisuuksiin olisi panostettava aiempaa enemmän. Nuorten vastauksissa korostui yhtäältä näkemys osallistumismahdollisuuksien vähyydestä, toisaalta halu osallistua entistä aktiivisemmin. Tutkimukseen osallistuneiden nuorten vastauksissa paistaa myös epävarmuus siitä, miten lainvalmisteluun voidaan ylipäätään vaikuttaa. Vastauksissa nousi hyvin esiin, että nuoret ovat hyvin perillä ilmastomuutoksesta ilmiönä ja kantavat siitä huolta. Aiempien tutkimusten mukaan nuorten ilmastohuoli lisää osaltaan nuorten kiinnostusta osallistua ilmastomuutoksen hillitsemiseen (Pekkarinen & Myllyniemi 2018; Piispa & Myllyniemi 2019; Albrecht ym. 2020). Tutkijoiden mukaan nuoret ovat usein valmiita rajoittamaan aineellista hyvinvointiaan ja talouskasvua ilmastomuutoksen vuoksi (Piispa & Myllyniemi 2019). Lisäksi ilmastomuutosta koskevaa keskustelua ovat vieneet eteenpäin nuorten näkyvästi esittämät puheenvuorot ja nuorten ympärille muodostuneet kansalaisliikkeet (Bowman 2019). Tämä on osaltaan vaikuttanut ilmastolain uudistuksen yhteydessä käytyyn kansalaisvuorovaikutukseen.

Tutkimuksemme perusteella voidaan todeta, että nuorten valitseminen yhdeksi ilmastolain uudistamisen yhteydessä kuultavaksi ryhmäksi sekä verkkokyselylomakkeen käyttö ovat merkittäviä avauksia avoimemman ja osallistavamman lainvalmistelun suuntaan.

Ilmastolain valmistelussa on tärkeä tunnistaa kuulemismenettelyjen yhteys ympäristöperusoikeudesta ja osallistumisoikeuksista nouseviin vaatimuksiin. Osallistuminen ja mahdollisuus vaikuttaa omaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon edellyttää uudenlaista valmiutta kehittää lainvalmistelun kuulemisia siten, että erilaisten ryhmien tarpeet tulevat tunnistetuiksi. Nuoret tarvitsevat lisää tiedottamista vaikutusmahdollisuuksista sekä uudenlaisia välineitä osallistumisen järjestämiseen. Niiden kehittäminen edellyttää lainvalmistelijoilta uusia avauksia. Yhteistyö tutkijoiden kanssa tarjoaa mielenkiintoisia mahdollisuuksia esimerkiksi digitaalisen osallistumismallien kehittämisessä.

Nuoret käyttävät ahkerasti digitaalisia palveluita. Digitaaliset sovellukset voivat osaltaan lisätä nuorten osallistumista ja luoda (onnistumisten) kokemuksia vaikuttamisesta. Verkkokysely laajentaa kuultavien joukkoa perinteisiin kuulemismenettelyihin verrattuna. Tällä on merkitystä lainvalmistelun kontekstissa, jossa kuulemiset ulotetaan useimmiten sidosryhmiin ja valittuihin joukkoihin kansalaisia. Ilmastolaki edellyttää kansalaisten kuulemista mahdollisimman laajasti. Kuitenkaan digitaaliset sovellukset, kuten tässä tapauksessa nettikysely, eivät itsessään takaa kaikkien nuorten yhdenvertaista osallistumista. Verkkokyselyt ja sähköiset kohtaamisalustat tavoittavat parhaiten niitä kansalaisia, jotka ovat jo valmiiksi aktiivisia. Heikommassa asemassa olevat nuoret ovat vaarassa jäädä näiden ulkopuolelle, minkä vuoksi osallistumismenetelmien valintaa on syytä miettiä huolellisesti (Gretschel ym. 2014, 10; Granholm 2016).

Nuorten osallistumisen esteet jäävät usein tunnistamatta (Bessant 2004). Osallistuminen ei jakaudu tasaisesti vaan kasautuu hyvin toimeentulleille ja koulutetuille kansalaisille (Meriluoto & Litmanen 2020, 20). Myös osa nuorista tunnistaa itsekin jäävänsä osallisuuden ja osallistumisen tilojen ulkopuolelle

(Meriläinen & Piispa 2020). Tämän vuoksi on tärkeää tarkastella, keiden ääni kuuluu ja ketkä jäävät kuulemismenettelyjen ulkopuolelle (Bessant 2004). Samoin on tärkeää pohdita, kuinka lainvalmisteluun saadaan mukaan eri taustoista tulevia nuoria. Yksi mahdollisuus on kytkeä lainvalmistelun osallistuminen ja sen opettaminen nuorille merkityksellisiin kysymyksiin, kuten tulevaan arjessa toimimiseen, tulevaan ammattiin ja laajemmin yhteiskunnallisen vaikuttamisen teemoihin. Tässä lainvalmistelun opetuskokonaisuuksien suunnittelu ja toteutus ovat keskeisiä välineitä. Lisäksi nuorille on annettava tietoa poliittisesta osallistumisesta eri yhteyksissä ja pitkällä tähtäimellä, jotta he voivat halutessaan toimia aktiivisina vaikuttajina (Pfaff 2005; Farthing 2010).

Tässä artikkelissa osallistumista on lähestytty rajatusti institutionaalisen osallistumisenä lainvalmisteluun. Nuoret itse käsittävät osallistumisen laajemmin, ja monia instituutioihin sitoutumattomia vaikuttamisen muotoja, kuten kulutuskäyttäytymistä, ei välttämättä tunnisteta poliittiseksi vaikuttamiseksi (Bowman 2019; Meriläinen & Piispa 2020). Tämän vuoksi yksi mahdollinen keino lisätä nuorten kiinnostusta ja mahdollisuuksia osallistua lainvalmisteluun on kehystää ilmastonmuutosteemat ja -toimet luontevaksi osaksi nuorten arkea ja arjen toimintaa. Nuorten toimijuuden tilat, kuten koti, koulu ja harrastukset, ovat usein nuoria lähellä (Narksompong & Limjirakan 2015; Kallio 2019). Kyselyn perusteella nuoret korostavat arkipäivän valintojen ja kulutuskäyttäytymisen kautta tapahtuvaa ilmastonmuutoksen torjuntaa sekä osallistumista kansalaisjärjestöjen toimintaan ja ilmastomielenosoituksiin. Samansuuntaisia havaintoja on tehty myös vuosien 2016 ja 2018 Nuorisobarometreissa sekä ammattikoululaisten parissa toteutetuissa tutkimuksissa (Piispa & Myllyniemi 2019; Meriläinen & Piispa 2020). Nuoret osallistu-

vat sekä perinteisiksi miellettyillä tavoilla että tavoilla, joita ei ole tavattu pitää poliittisina (Kallio & Häkli 2011; Meriläinen & Piispa 2020).

Tutkimusta varten toteutettuun kyselyyn vastanneiden 18–25-vuotiaiden nuorten suhtautuminen ilmastokysymyksiin antaa viitteitä siitä, että ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja sopeutumisen politiikkatoimille on tulevaisuudessa vahvempi hyväksyntä. Nuorten vastaukset eroavat jonkin verran koko joukon vastauksista, sillä he suhtautuvat ilmastonmuutokseen muita ryhmiä vakavammin, vaativat useammin nopeaa toimintaa, konkretiaa ja muutosta sekä velvoittavaa lainsäädäntöä. Kyselyyn osallistuneet nuoret pitävät tärkeänä ilmastopolitiikan velvoittavuuden ja hyväksyttävyyden vahvistamista ja vuoden 2035 hiilineutraalisuustavoitteen lisäämistä lakiin. Samaan aikaan on huomioitava, että nuorilla on erilaisia ymmärryksiä ilmastonmuutoksesta, jotka voivat jäädä huomiotta, jos ne eivät sovi sen hetkiseen poliittiseen dialogiin (Kidman & O'Malley, 2018; Lee ym. 2020). Kuitenkin ilmastonmuutoksen tieteelliseen pohjaan epäilevästi suhtautuvien ja ilmastonmuutoksen kieltävien osuus nuorissa vastaajissa oli pienempi kuin koko vastaajajoukossa.

Yhdenvertaisessa ja kestävässä yhteiskunnassa nuorten näkemysten on oltava mukana yhteiskunnan eri alueilla, myös lainsäädäntötyössä. Tulevaisuudessa nuorten osallistumiseen tutkimukseen ja lainsäädäntötyöhön on hyvä luoda malleja, jotka rikkovat nuorten ja aikuisten välisiä valtasuhteita. Tällaisilla malleilla on mahdollista luoda nuorten osallistumista lisääviä kokonaisuuksia (Arunkumar ym. 2018). Päätäjien, virkamiesten ja nuorten välisten kohtaamisten laatuun tulisi niin ikään kiinnittää huomiota, sillä yhteiskunnan marginaaliin sysätyt nuoret saattavat vieraantua kauas päätöksenteon prosesseista, jos he ajattelevat, että heitä ei yhteiskunnassa

nähdä ja kuulla (Vromen & Collin 2010). Tällä taas on merkitystä yhteiskunnan demokratiakehityksen kannalta, sillä kuulluksi tulemisen ja vaikuttamisen kokemukset vaikuttavat pitkälle tulevaisuuteen. Aktiivisempia toimia ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi vaativista nuorista saattaa tuntua, että heitä ei kuunnella tai heidän toimintaansa reagoidaan päätöksenteossa liian hitaasti (Thew 2020). Ilmastolain kuulemismenettelyssä nuorten huomioiminen on erityisen perusteltua, koska ilmastotoimien tai toimimatta jättämisen vaikutukset ovat pitkäkestoisia.

Kiitokset

Tämä artikkeli on laadittu osana Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittaman ALL-YOUTH-hankkeen tutkimuksia (STN, päätösnumero 312689, osatutkimusnumero 312692). Kiitämme lämpimästi kahta anonymiä arvioitsijaa sekä tämän teemanumeron toimittajia artikkeliamme koskevista kehittämis ehdotuksista.

Viitteet

- 1 Vaihtoehdot olivat: ”Vastaan kyselyyn: a) kansalaisjärjestön edustajana, b) kansalaisena, c) koululaisena, d) kunnan edustajana, e) opiskelijana, f) tutkijana, g) valtion edustajana, h) yrityksen edustajana, i) muuna, mikä, j) en halua vastata.”
- 2 Nuorempien vastaajien osalta ikäkategorioiden olivat: 0–6 vuotta ja 7–17 vuotta. Näitä vaihtoehtoja perustelee se, että ympäristöministeriön kysely haluttiin avata laajasti kaikenikäisille vastaajille. Vanhemmat ikäluokat porrastettiin harvemmin (ks. liite 1). Analyysissä ei ole huomioitu alle 18 v. ikäkattegorioita, koska ikähaarukka on liian suuri. Alle kymmenvuotiaiden ja miltei täysi-ikäisten antamia vastauksia ei voida analysoida yhtenä kategoriana.

Lähteet

- Aarnio, Tuomas (2016) Ilmastolaki – laki ilmastopolitiikan tekemisestä. *Ympäristöjuridiikka* 4/2016, 84–89.
- Ahtonen, Riitta & Keinänen, Anssi (2012) *Sidosryhmien vaikuttaminen lainvalmisteluun: empiirinen analyysi valiokuntakuulemisista*, Edilex-sarja 2012/5.
- Alanko, Anu (2010) Osallisuuden paikat koulussa. Teoksessa Kirsi-Paoliina Kallio & Aino Ritala-Koskinen & Niina Rutanen (toim.) *Missä lapsuutta tehdään?* Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 105, 55–72.
- Albrecht, Eerika & Tokola, Nina & Leppäkoski, Elina & Sinkkonen, Juni & Mustalahti, Irmeli & Rattamäki, Outi & Viljanen, Jukka (2020) Nuorten ilmastohuoli ja ympäristökansalaisuuden muotoutuminen. Teoksessa Elina Pekkarinen & Terhi Tuukkanen (toim.) *Maapallon tulevaisuus ja lapsen oikeudet*. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2020 (4), 99–110.
- Albrecht, Eerika & Åkerman, Maria (2016) Soidensuojelun osallistaminen ympäristöpolitiikan koekiluna. *Alue ja ympäristö* 45 (2), 4–19.
- Allaste, Airi-Alina & Cairns, David (2016) Understanding Online Activism in a Transition Society. Teoksessa Andy Furlong (toim.) *Routledge Handbook of Youth and Young Adulthood*. London & New York: Routledge, 308–315.
- Arunkumar, Krishna & Bowman, Drew D. & Coen, Stephanie E. & El-Bagdady, Mohammad A. & Ergler, Christina R. & Gilliland, Jason A. & Mahmood, Ahad & Paul, Suraj (2018) Conceptualizing Youth Participation in Children’s Health Research: Insights from a Youth-Driven Process for Developing a Youth Advisory Council. *Children* 6 (1), 3. DOI: 10.3390/children6010003.
- Bessant, Judith (2004) Mixed Messages: Youth Participation and Democratic Practice. *Australian journal of political science* 39 (2), 387–404.
- Bowman, Benjamin (2019) Imagining Future Worlds Alongside Young Climate Activists: A New Framework for Research. *Fennia* 197 (2), 295–305.
- Boyatzis, Richard E. (1998). *Transforming Qualitative Information. Thematic Analysis and Code Development*. London: Sage.
- ten Brummelaar, Mijntje D.C. & Harder, Annemiek T. & Kalverboer, Margrite E. & Post, Wendy J. & Knorth, Erik J. (2018) Participation of Youth in Decision-Making Procedures During Residential care: A Narrative Review. *Child & Family Social Work* 23 (1), 33–44.

- Burke, Meghan M. & Sandman, Linda & Perez, Beatrice & O’Leary, Meghann (2018) The Phenomenon of Legislative Advocacy Among Parents of Children with Disabilities. *Journal of Research in Special Educational Needs* 18 (1), 50–58.
- Checkoway, Barry (2011) What is Youth Participation? *Children and youth services review* 33 (2), 340–345.
- Checkoway, Barry & Gutiérrez, Lorraine M. (2012) Youth Participation and Community Change: An Introduction. Teoksessa Barry Checkoway & Lorraine M. Gutiérrez (toim.) *Youth Participation and Community Change*. London & New York: Routledge, 9–18.
- Dalton, Russell J. (2016) *The Good Citizen. How a Younger Generation is Reshaping American Politics*. Second edition. Irvine: University of California, Irvine.
- Dobson, A. (2003) *Citizenship and the environment*. Oxford: Oxford University Press.
- Ernman, Malena & Ernman, Beata & Thunberg, Greta & Thunberg, Svante (2019) *Sydämen asioita – Perhe ja planeetta kriisissä*. Helsinki: Tammi.
- Farthing, Rys (2010) The politics of youthful anti-politics: representing the ‘issue’ of youth participation in politics. *Journal of Youth Studies* 13 (2), 181–195.
- Fridaysforfuture.org. #FridaysForFuture (Viitattu 19.2.2020.)
- Granhölm, Camilla (2016) Blended Lives: ICT Talk Among Vulnerable Young People in Finland. *Young* 24 (2), 85–101.
- Gretschel, Anu & Levamo, Tiina-Maria & Kiilakoski, Tomi & Laine, Sofia & Mäntylä, Niina & Pleyers, Geoffrey & Raisio, Harri (2014) Youth Participation Good Practices – In Different Forms of Regional and Local Democracy. *Finnish Youth Research Network and Finnish Youth Research Society, Internet Publications* 69. https://www.youthresearch.fi/images/julkaisuja/youthparticipation_goodpractices.pdf (Viitattu 27.4.2020.)
- Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (2012) *Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Harris, Anita (2016) Young People, Politics and Citizenship. Teoksessa Andy Furlong (toim.) *Routledge Handbook of Youth and Young Adulthood*. London & New York: Routledge, 295–300.
- Helve, Helena (2009) ”Kukaan ei kuitenkaan kuuntele”: näkökulmia nuorisokasvatukseen ja kansalaisvaikuttamiseen. Teoksessa Laura Hokkanen (toim.) *Vaikuttavaa! Nuoret kansalaisvaikuttamisen kentillä*. Tutkimuksia ja raportteja A 45. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu, 25–47.
- Hipp, Tiia & Palsanen, Kati (2014) *Lasten osallistumisen etiikka – Lapset ja nuoret palveluiden kehittäjinä*. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Huttunen, Janette & Christensen, Henrik S. (2019) Engaging the Millennials: The Citizens’ Initiative in Finland. *Young* 28 (2), 1–24.
- Ilmastolaki (609/2015) <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150609> (Viitattu 27.4.2020.)
- Ilmastopaneeli (2020) Ilmastopaneeli tuo tieteen lähemmäs päätöksentekoa. <https://www.ilmastopaneeli.fi/> (Viitattu 27.4.2020.)
- Kallio, Kirsi Pauliina (2019) Elettyä kansalaisuutta jäljittämässä: Kansalaisuuden ulottuvuudet nuorisobarometrissa. Teoksessa Elina Pekkarinen & Sami Myllyniemi (toim.) *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisosaian neuvottelukunta & Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 216, 167–182.
- Kallio, Kirsi Pauliina, & Häkli, Jouni (2013) Children and Young People’s Politics in Everyday Life. *Space and Polity* 17 (1), 1–16.
- Kallio, Kirsi-Pauliina & Häkli, Jouni (2011) Tracing Children’s Politics. *Political geography* 30 (2), 99–109.
- Karhuvirta, Tiina & Lestinen, Leena (2015) Aktiiviseksi alakoulussa – Merkityksellistä osallistumista oppilaskunnassa tai globaalikasvatusjärjestöjen kanssa? *Nuorisotutkimus* 33 (3–4), 4–19.
- Keinänen, Anssi & Kemiläinen, Mika (2016) Lausunnoista saadun palautteen kirjaaminen lainvalmistelussa: Toteutuuko lainvalmistelun avoimuus? *Edilex* 2016/29.
- Kidman, Joanna & O’Malley, Vincent (2018) Questioning the Canon: Colonial History, Counter-Memory and Youth Activism. *Memory Studies*, 1–14.
- Lee, Katharine & Gjersoe, Nathalia & O’Neill, Safron & Barnett, Julie (2020) Youth Perceptions of Climate Change: A Narrative Synthesis. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change* 11 (3), 1–24.
- Meriluoto, Taina & Litmanen, Tapio (2019) Pelastaako osallistaminen demokratian? Teoksessa Taina Meriluoto & Tapio Litmanen (toim.) *Osallistu! – Pelastaako osallistaminen demokratian?* Tampere: Vastapaino, 7–28.
- Meriläinen, Niina & Piispa, Mikko (2020) ”Antaa isojen herrojen ja rouvien päättää” - Ammattikoulunuorten osallisuus ja vaikuttaminen ilmastonmuutoksen ajassa. Teoksessa Elina Pekkarinen & Terhi Tuukkanen (toim.) *Maapallon tulevaisuus ja lapsen oikeudet*. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2020 (4), 124–136.
- Merlich, Michelle (2018) Ilmasto-oikeus ja kansainvälinen lentoliikenne – sääntelyn nykytila ja tu-

- levaisuus kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön hyväksymän globaalin päästöhyvitysjärjestelmän valossa. *Ympäristöpolitiikan ja -oikeuden vuosikirja XI*, 169–226.
- Myllyniemi, Sami (2014) *Vaikuttava osa. Nuorisobarometri 2013*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisosaian neuvottelukunta, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 145.
- Narksompong, Joanne & Limjirakan, Sangchan (2015) Youth Participation in Climate Change for Sustainable Engagement. *Review of European, Comparative & International Environmental Law* 24 (2), 171–181.
- Nieminen, Juha & Honkatukia, Päivi (2017) Nuorisokysymyksen rakentuminen – neljä näkökulmaa. Teoksessa Tommi Hoikkala & Johanna Kuivakangas (toim.) *Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet*. Humanistinen ammattikorkeakoulu & Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 196, 35–51.
- Oikeusministeriö (2010) Kuuleminen säädösvalmistelussa. Ohjeet. *Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita* 18/2010.
- Oikeusministeriö (2015) Säädösvalmistelun kuulemisohjeet – Lausuntotiivistelmä. *Mietintöjä ja lausuntoja* 59/2015, Helsinki: Oikeusministeriö.
- Oikeusministeriö (2020) ”Kuullaan, mutta ei kuunnella” – Lasten osallistumisoikeudet Suomessa. Arviointiraportti. *Oikeusministeriön julkaisuja, selvityksiä ja ohjeita* 2020/10.
- Oikeusministeriö (2008) Sähköisen kuulemisen kehittäminen valtionhallinnossa, II vaihe. Esitys sähköisen vuorovaikutuksen kehittämisestä kansalaisyhteiskunnan ja poliittis-hallinnollisten toimijoiden välillä. *Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä* 8/2008. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2011) Lasten ja nuorten osallistuminen päätöksentekoon Suomessa. Euroopan neuvoston politiikkatutkinta. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja* 27/2011.
- Patrikios, Stratos & Shephard, Mark (2014) Representative and Useful? An Empirical Assessment of the Representative Nature and Impact of the Scottish Youth Parliament. *The Journal of Legislative Studies* 20 (2), 236–254.
- Peczenik, Aleksander (2008) On Law and Reason. *Law and Philosophy Library* 8. Dordrecht: Springer.
- Pekkarinen, Elina & Myllyniemi, Sami (toim.) (2018) *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisosaian neuvottelukunta & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 216.
- Pfaff, Nicolle (2005) Adolescent Ways of Political Learning: Results from Eastern Germany. Revisiting Youth Political Participation. Teoksessa Joerg Forbrig (toim.) *Revisiting Youth Political Participation, Challenges for Research and Democratic Practice in Europe*. Council of Europe, March 2005, 71–82.
- Piispa, Mikko & Myllyniemi, Sami (2019) Nuoret ja ilmastonmuutos: Tiedot, huoli ja toiminta Nuorisobarometriin valossa. *Yhteiskuntapolitiikka* 84 (1), 61–69.
- Poschner, Eric A. & Weisbach, David (2010) *Climate Change Justice*. Princeton & Oxford: Princeton University Press.
- Pyyry, Noora (2012) Nuorten osallisuus tutkimuksessa. Menetelmällisiä kysymyksiä ja vastausrytyksiä. *Nuorisotutkimus* 31 (1), 35–53.
- Pölonen, Ismo (2014) The Finnish Climate Change Act: Architecture, Functions, and Challenges. *Climate Law* 4, 301–326.
- Raisio, Harri & Ollila, Seija (2011) Pienryhmäkeskustelut Nuorten kansalaisraadissa. Teoksessa Niina Mäntylä (toim.) *Lapset ja nuoret yhteiskunnan toimijoina*. Vaasa: Vaasan yliopisto, 106–121.
- Thew, Harriet & Middlemiss, Lucie & Paavola, Jouni (2020) ”Youth Is not a Political Position”: Exploring Justice Claims-Making in the UN Climate Change Negotiations.” *Global Environmental Change* 61, 1–10.
- Tokola, Nina & Rättälä, Tiina & Honkatukia, Päivi & Mubeen, Fath E. & Mustalahti, Irmeli (2019) ”Haluan tulla nähdystä huiviltani” – Nuorten musliminaisten kokemuksia kuulumisesta työelämään. *Nuorisotutkimus* 37 (2), 21–35.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- af Ursin, Piia & Haanpää, Leena (2012) Nuorten osallistuminen luopin alla. Kyselytutkimus lounais-suomalaisien nuorten yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. *Nuorisotutkimus* 1, 54–69.
- Valtioneuvosto (2017) Valtioneuvoston selonteko keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta vuoteen 2030 – Kohti ilmastoviisasta arkea. *Ympäristöministeriön raportteja* 21/2017.
- Valtioneuvosto (2019) *Osallistuva ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Pääministeri Marinin hallitusohjelma 2019*. <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma> (Viitattu 2.4.2020.)
- Vromen, Ariadne & Collin, Philippa (2010) Everyday Youth Participation? Contrasting Views from Australian Policymakers and Young People. *Young* 18 (1), 97–112.
- Wahlström, Mattias & Kocyba, Piotr & de Vydt, Michiel & de Moor, Joost (toim.) (2019) *Protest for a Fu-*

ture: Composition, Mobilization and Motives of the Participants in Fridays for Future Climate Protests on 15 March, 2019 in 13 European cities. <http://eprints.keele.ac.uk/6571/> (Viitattu 27.4.2020.)
Ympäristöministeriö (2019) *Kansalaisyksely käynnisti*

uudistuksen – kysely ilmastolaista keräsi 2458 vastausta. https://www.ym.fi/fi-FI/Ymparisto/Lainsaadanto_ja_ohjeet/Ymparistonsuojelun_valmisteilla_oleva_lainsaadanto/Ilmastolain_uudistus (Viitattu 17.2.2020.)

Liite 1. Kyselylomake

Voimassa olevan ilmastolain sisältö

Hallitusohjelman mukaan ilmastolain ohjausvaikutuksia vahvistetaan nykyisestä. Lakia päivitetään siten, että tavoite hiilineutraaliudesta vuoteen 2035 mennessä toteutuu. Vuoden 2050 tavoite päivitetään ja lakiin lisätään hiilineutraaliuspolkua vastaavat päästövähennystavoitteet vuosille 2030 ja 2040. Ilmastolain tavoitteiden toteuttamiseksi uudistetaan keskipitkän ja pitkän aikavälin ilmastosuunnitelmat sekä valmistellaan maankäytön ilmasto-ohjelma.

Ilmastolaki tuli voimaan 2015. Ilmastolaki on puitelaki, eli se velvoittaa vain viranomaisia. Laissa asetetaan päästövähennystavoite vuodelle 2050 sekä säädetään Suomen ilmastopoliittisesta suunnittelujärjestelmästä, joka koostuu kolmesta eri suunnitelmasta:

1. Keskipitkän aikavälin suunnitelmassa (voimassa ->2030) listataan keinoja päästöjen vähentämiseen päästökaupan ulkopuolisilla aloilla, eli esimerkiksi liikenteessä, maataloudessa, rakennusten lämmityksessä ja jätehuollossa. Päästökauppaan kuuluu sähkön- ja kaukolämmöntuotanto, metallien jalostusteollisuus, sellu- ja paperiteollisuus, kemianteollisuus, lentoliikenne ja rakennustuoteteollisuus. Keskipitkän aikavälin suunnitelma tehdään hallituskausittain.
2. Pitkän aikavälin suunnitelmassa (näköala vuoteen ->2050) tarkastellaan kaikkia päästöjä, eli myös päästökaupan päästövähennyksiä ja tavoitteita. Se laaditaan kerran 10 vuodessa.
3. Ilmastonmuutokseen sopeutumista käsittelevä suunnitelma laaditaan vähintään kerran 10 vuodessa.

Nykyisessä laissa maankäyttösektorin päästöjä ja nieluja ei ole sisällytetty suunnitelmiin.

Hallituksen on ilmastolain mukaan raportoitava eduskunnalle suunnitelmien toteutumisesta vuosittain ilmastovuosikertomuksella. Ilmastopoliittiset suunnitelmat tulee valmistella avoimesti kansalaisia ja sidosryhmiä kuunnellen.

Laissa säädetään myös ilmastopaneelist. Paneeli on riippumaton tieteellinen toimija, jonka tehtävänä on koota ja eritellä ilmastonmuutosta ja siihen sopeutumista koskevaa tietoa hallituksen ja yleisön käytettäväksi ja antaa oma panoksensa suunnitelmien valmisteluun.

Tutustu tarkemmin ilmastolakiin: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150609>

Vastaa kysymyksiin oman näkemyksesi pohjalta.

Mitä mieltä olet nykyisestä ilmastolaista? Mitä hyvää siinä on, mitä kehitettävää?

Onko Suomen ilmastopoliittikka riittävän avointa? Kyllä / Ei / En osaa sanoa

Pystytkö sinä osallistumaan haluamallasi tavalla? Kyllä / Ei / En osaa sano

Keiden osallistumismahdollisuuksia erityisesti tulisi parantaa?

Millä tavoin hallituksen pitäisi varmistaa, että kansalaiset hyväksyvät Suomen ilmastopolitiikan tavoitteet ja keinot ilmastonmuutoksen torjumiseksi?

Ilmastolaki velvoittaa vain viranomaisia ja säättää ilmastopolitiikan suunnitelmista. Onko tämä riittävää? Kyllä / Ei / En osaa sanoa

Maankäytön, maankäytön muutoksen ja metsätalouden päästöt ja hiilinielut (kuten metsät) eivät sisälly nykyiseen lakiin. Tuleeko ilmastolain kattaa kaikki päästöt ja nielut?

Miten nielujen vahvistaminen tulisi kirjata lakiin? Suomen tavoite on olla hiilineutraali 2035. Tämä tarkoittaa, että viimeistään silloin tuotetaan vain sen verran hiilidioksidipäästöjä kuin niitä pystytään sitomaan. Pitäisikö hiilineutraaliustavoitteen näkyä laissa? Kyllä / Ei / En osaa sanoa

Tulisiko laissa määritellä tietyinä aikavälinä sallittujen päästöjen kokonaismäärää? Kyllä / Ei / En osaa sanoa

Tulisiko laissa olla päästövähennystavoitteet eri aloille, kuten liikenteelle tai maataloudelle? Kyllä / Ei / En osaa sanoa

Ruotsin ilmastolaissa päästövähennystavoitteiden saavuttamiseen voidaan käyttää kompensatioita esimerkiksi metsityshankkeilla. Myös kuluttajat voivat kompensoida päästöjään esimerkiksi ostamalla päästöjä vastaava määrä päästöoikeuksia. Pitäisikö Suomessa harkita kompensatioita, jolla voitaisiin kattaa osa kansallisista päästövähennystavoitteista?

Suomen ilmastopaneelin tehtävänä on koota ja eritellä ilmastonmuutosta ja siihen sopeutumista koskevaa tietoa hallituksen ja yleisön käytettäväksi ja antaa oma panoksensa suunnitelmien valmisteluun. Onko ilmastopaneelin tehtävä ja rooli selkeä? Kyllä / Ei / En osaa sanoa

Ilmastovuosikertomuksessa hallitus raportoi eduskunnalle siitä, miten keskipitkän aikavälin vähennystoimet ovat edenneet ja päästöt kehittyneet. Mitä muuta hallituksen ilmastopolitiikkaa tulisi säännöllisesti seurata?

Miten ilmastovuosikertomus voisi kannustaa kansalaisia, järjestöjä, yrityksiä, tutkijoita ja muita toimijoita paremmin antamaan näkemyksensä ilmastopoliittiseen keskusteluun?

Sana on vapaa. Puuttuiko jokin näkökulma tai tärkeä asia kyselystä?

Vastaa kyselyyn:	Ikäni:
a) Kansalaisjärjestön edustajana	0–6
b) Kansalaisena	7–17
c) Koululaisena	18–25
d) Kunnan edustajana	26–29
e) Opiskelijana	30–40
f) Tutkijana	41–55
g) Valtion edustajana	56–64
h) Yrityksen edustajana	65–75
i) Muuna, mikä	>76
j) En halua vastata	En halua vastata